

Δημήτρης Σαραφριανός*

Μερικές σκέψεις για τα στρατόπεδα μεταναστών

Πολλά έχουν ήδη γραφεί για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης μεταναστών και πολλά από αυτά σωστά (από το ότι πρόκειται για προεκλογικό πυροτέχνημα που σε καμία περίπτωση δεν θα λύσει το μεταναστευτικό πρόβλημα –εκτός εάν στα πλαίσια μιας «τελικής λύσης» γίνει κατορθωτό να αδειάζουν περιοδικά αυτά τα κέντρα...– μέχρι του ότι θεσμοποιούν τις συνθήκες γκετοποίησης και περιθωριοποίησης και τις μεταφέρουν από το κέντρο της Αθήνας στη χωματερή του Υπολοίπου Αττικής). Στο παρόν σημείωμα όμως θα θέλαμε να επισημάνουμε μία άλλη όψη του μέτρου:

Η ορολογία που κατ' ευφημισμόν χρησιμοποιείται για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης μεταναστών είναι «κέντρα κλειστής φιλοξενίας». Όπως και με άλλα «κέντρα κλειστής φιλοξενίας» (φυλακές, κρατητήρια κ.λπ.) το κοινό στοιχείο είναι η στέρηση της ελευθερίας. Στην προκειμένη περίπτωση δεν πρόκειται για επιβολή ποινής, η οποία μάλιστα να έχει επιβληθεί με εγγυήσεις δικαστικής προστασίας. Το μόνο κριτήριο είναι η έλλειψη νόμιμης άδειας παραμονής και εργασίας. Κριτήριο το οποίο είναι πολύ εύκολο να

πληρωθεί, αφού, κατά πάγια πρακτική του Ελληνικού κράτους (ήδη από τον ν. 1975/1991 επί Μητσοτάκη, τον ν. 2910/2001 της Β. Παπανδρέου και τον ν. Παυλόπουλου 3386/2005), δεν υφίσταται μόνιμο και ενιαίο σύστημα χορήγησης αδειών διαμονής και εργασίας για τους μετανάστες, παρά μόνο έκτακτες διαδικασίες μαζικής νομιμοποίησης βάσει του χρονικού σημείου εισόδου στην Ελλάδα (διαδικασίες που και αυτές απαγορεύονται πλέον με το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη μετανάστευση, γνωστό και ως Σύμφωνο Σαρκοζί και διαδικασίες από τις οποίες πολλοί έχουν εκπέσει λόγω της δυσλειτουργίας των υπηρεσιών που χορηγούσαν άδειες μετά τον χρόνο λήξης της ισχύος τους ή που αρνούσαν να τις χορηγήσουν κατά παράβαση του νόμου – όπως έχει δεχθεί σε πλήθος περιπτώσεων το ΣτΕ–, ή του αδικαιολόγητα υψηλού αριθμού ενσήμων που απαιτούνταν από εργάτες που δούλευαν ανασφάλιστοι από «λαθροεργοδότες»). Πρόκειται για μία πολιτική με συγκεκριμένο ταξικό πρόσημο. Οι μετανάστες αποτελούν το πιο αδύναμο και ευάλωτο κομμάτι της ελληνικής εργατικής τάξης. Χωρίς ασφάλιση, με μι-

* Ο Δημήτρης Σαραφριανός είναι Δ.Ν., Δικηγόρος.

σθούς πείνας, υπό την άμεση απειλή του εργοδότη τους ότι θα τους καταγγείλει εάν ζητήσουν αυξήσεις ή εάν δεν υπακούσουν ακόμα και στις πιο βάρβαρες απαιτήσεις του (γι' αυτό άλλωστε τους κατακρατεί και τα διαβατήρια), χωρίς την οικογένειά τους ή με τα παιδιά τους να ζουν υπό πραγματικά τριτοκοσμικές συνθήκες. Η άθλια αυτή κατάσταση των μεταναστών συμφέρει σαφώς όχι μόνο τους άμεσα εργοδότες τους, αλλά το σύνολο της ελληνικής αστικής τάξης που έχει στη διάθεσή της ένα πειθήνιο εργατικό δυναμικό, ενώ μέσω αυτού επιβάλλει πιέσεις και στους Έλληνες εργάτες για χαμηλότερα μεροκάματα, μαύρη εργασία, αναστολή απεργιακών κινητοποιήσεων, αλλά και επιτρέπει σε πιο αδύναμα τμήματα του ελληνικού κεφαλαίου ή της μικροαστικής τάξης να εκμεταλλευθούν την προσφορά φτηνής εργασίας, ενισχύοντας έτσι τη συνοχή του συνασπισμού εξουσίας. Σε συνθήκες οικονομικής ύφεσης και κρίσης, η πολιτική αυτή μετατρέπει τους μετανάστες σε ένα δυναμικό που γκετοποιείται ακόμα περισσότερο και καθίσταται έρμαιο πολλαπλών κυκλωμάτων. Η διαχείρισή τους αποκτά πλέον ιδιαίτερη σημασία για την ουδετεροποίηση και διάσπαση της εργατικής τάξης στα πλαίσια ενός ευρύτερου κοινωνικού αυταματισμού.

Έτσι, για να επανέλθουμε στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, οι «φιλοξενούμενοι» θα τύχουν αυτής της «φιλοξενίας» επειδή το ίδιο το κράτος τούς εξωθεί στην «παράνομια» της παραμονής χωρίς άδεια. Δεν πρέπει να μας προκαλεί έκπληξη το γεγονός αυτό. Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης, όποτε χρησιμοποιήθηκαν,

δεν αποτέλεσαν θεσμό εντός του δικαίου, αλλά θεσμό προληπτικής φύλαξης στα πλαίσια μιας κατάστασης έκτακτης ανάγκης. Κατάσταση έκτακτης ανάγκης που επιμηννόταν στον χρόνο ανάλογα με την πολιτική βούληση των εκάστοτε κρατούντων (βλ. αναλυτικά G. Agamben, *Homo Sacer*, εκδ. Scripta 2005 σ. 256 επ., όπου και αναφορά στους πρόδρομους των ναζιστικών στρατοπέδων, ήτοι στα αγγλικά στρατόπεδα συγκέντρωσης κατά τον πόλεμο των Μπόερς και στα γερμανικά στρατόπεδα συγκέντρωσης που ίδρυσαν οι σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις για τους στρατευμένους κομμουνιστές το 1923). Τα στρατόπεδα συγκέντρωσης αναπτύσσονται πάντα υπό την ομπρέλα του δικαίου της εξαιρέσης (χαρακτηριστικό παράδειγμα άλλωστε και ο επίγονος των ναζιστικών στρατοπέδων, το στρατόπεδο του Γκουαντάναμο). Όπως χαρακτηρίστικά αναφέρει ο Agamben (ό.π., σ. 260), το στρατόπεδο είναι ο χώρος που ανοίγεται όταν η κατάσταση εξαιρέσης αρχίζει να καθίσταται ο κανόνας. Και σίγουρα δεν μπορεί να θεωρηθεί τυχαίο ότι το δικαίο της εξαιρέσης (υπό τη μορφή του δικαίου της ανάγκης) κάνει σήμερα τη θριαμβευτική επανεμφάνισή του σε συνθήκες κρίσης προκειμένου να νομιμοποιήσει τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων, όχι μόνο των κοινωνικών, αλλά και των δικαιωμάτων στην περιουσία (το δικαίο της ανάγκης αποτελεί το μόνιμο επιχείρημα του ελληνικού δημοσίου στις ενώπιον του ΣτΕ δίκες για την ανύρωση των μνημονιακών μέτρων, από τις μειώσεις των μισθών και συντάξεων μέχρι την επιβολή των χαρατσιών). Η διαφορά με την κατάσταση ανάγκης, είτε υπό το Σύνταγμα της

Βαϊμάρης είτε υπό το καθεστώς του εθνικοσοσιαλισμού, είναι ότι στις περιπτώσεις εκείνες οι προϋποθέσεις επιβολής της κατάστασης ανάγκης προβλέπονταν ρητώς βάσει συγκεκριμένων διατάξεων είτε υπερνομοθετικής ισχύος (άρθρο 48 Συντάγματος Βαϊμάρης), είτε έκτακτης νομοθεσίας βάσει διαταγμάτων που ανέστειλαν τις διατάξεις του Συντάγματος (όπως τα ναζιστικά διατάγματα για την προστασία του λαού και του κράτους του 1933). Σήμερα, κανένα από τα μέτρα που λαμβάνονται δεν μπορούν να θεμελιωθούν στις προϋποθέσεις της κατάστασης ανάγκης, όπως αυτή ρυθμίζεται στο άρθρο 48 του Συντάγματος. Η παντελώς άοριστη έννοια της οικονομικής κατάστασης ανάγκης, που προσδιορίζεται από τη βούληση του οικονομικά κυρίαρχου, από το τι αυτός θεωρεί ως «μονόδρομο», τον εμφανίζει γυμνό, χωρίς τα στολίδια του κα-

νόνα και του δικαιώματος. Η γύμνια αυτή της μετασυνταγματικής μεταδημοκρατίας αποκαλύπτει το πιο αποκρουστικό πρόσωπο του απροκάλυπτου αυταρχισμού και της καταστολής. Το στρατόπεδο συγκέντρωσης είναι η πιο εμβληματική του όψη. Είναι, λοιπόν, τόσο περίεργο ότι υπό αυτές τις συνθήκες «νομικού πολιτισμού» –για να χρησιμοποιήσουμε μία τρέχουσα έννοια– διογκώνονται πολιτικά οι εκπρόσωποι του νεοναζισμού στην Ελλάδα; Περίεργο θα είναι να μην αντιπαροθέσουμε σε αυτή τη γύμνια τον πλούτο και τη δημιουργία της αλληλεγγύης, της ενότητας, του αγώνα, της πραγματικής δημοκρατίας (όπως την είδαμε εμβρυακά να διαμορφώνεται στις πλατείες και τις λαϊκές συνελεύσεις), των ριζικών κοινωνικών μετασχηματισμών που θα αναδείξουν το κοινωνικό περιεχόμενο της ισότητας και της ελευθερίας.

Αθηνά, 2004.